

УДК 316.4 (330.101.22)

DOI <https://doi.org/10.32840/2707-9147.2021.92.5>

С. М. БОЖЬЄВА

аспірантка кафедри соціології та соціальної роботи,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ВИБІР УКРАЇНЦІВ ТА ВПЛИВ НА РІВЕНЬ ЖИТТЯ

У статті зазначено, як у сучасній Україні можна дослідити закономірності сталого розвитку суспільства, що заважає стабільності, які критерії оцінювання якості життя людей існують у світі, чи можливо застосувати ці критерії відносно українського суспільства, як ментальність та спосіб життя впливає на якість життя суспільства. В умовах євроінтеграції України питання важливості ментальності нації є важливим, як і знання та сприйняття норм західного суспільства, бажання та можливість адаптуватися та прийняти умови вступу до Європейського Союзу. Розуміння наслідків низки рішень, прийнятих суспільством, в тому числі свідомий вибір українців принципів життя в суспільстві забезпечує сталий розвиток України.

Підкреслені такі аспекти, як важливе сприйняття світу суспільством, як суспільство реагує на зміни в політичній, культурній та економічній сфері. Представлені соціологічні опитування щодо настрою вибору людей напрямку – вибирати членство в ЄС, Митний Союз або не вибирати жоден із названих. Із 2014 року тенденція напрямку вибору членства в ЄС виросла, більшість українців, які підтримують цей напрямок, – із західного регіону України, трохи менше – із центральної частини України, найменше – зі Східної частини України. Цю тенденцію можна пояснити частково географічним положенням частин та впливом сусідніх країн, їх ментальності, світогляду, досвіду, релігійних аспектів, культури, економічної поведінки, способу прийняття рішень, природних ресурсів, впливом історичних подій, впливом науки, свобод, демократичних або авторитарних стилів правління в державі. У даній статті наведені політичні настрої населення в певний період історичних подій у країні із днів незалежності, деякі статистичні дані вибору, економічні показники з 1991 року по 2021 рік, розмір пенсії та заробітних плат, де ми бачимо, що розмір заробітної плати зріс, також наведені для прикладу дані виробництва сільськогосподарської продукції. Тобто тенденції зростання із часів незалежності є, Україна має конкурентоспроможну продукцію, конкурентоспроможних спеціалістів та бажання бути країною Європейського Союзу з демократичними цінностями, свободою соціальною та економічною, настрої населення є такими, щоб підтримувати дружні та партнерські відносини з країнами ЄС та стати повноцінним членом країн європейського союзу. Частково ці тенденції наведені у статті.

Ключові слова: сталий розвиток, ЄС, суспільство, ментальність, якість життя, поведінкова економіка.

Постановка проблеми. Упродовж 30 років незалежності, яку здобула Україна в результаті розпаду Радянського Союзу, а також сотні років під час дії радянського союзу, Російської Імперії Україна боролась за свою самоідентифікацію, свободу віросповідання, мову, економічну свободу. Такі видатні українські діячі, як М.С. Грушевський, Августин Волошин, І. Франко та інші, відстоювали територіальну свободу України, привносили духовні та моральні цінності в українське суспільство. Це ті цінності, які століттями панували в західних країнах й досі діють та є актуальними для будь-якого суспільства: свобода, цінність усіх людей, незважаючи на статус, повага один до одного, академічна доброчесність, доброчесність у веденні бізнесу, приватна власність. На цих цінностях побудовано будь-яке успішне суспільство. Наука не може бути наукою без доброчесності, соціологічні дослідження не мають містити хибні та неправдиві статистичні дані, бізнес не може існувати успішно без довіри та відкритих, чесних відносин. Свобода не існує в тоталітарному режимі. Саме за це боролась українці та продовжують свою боротьбу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями таких питань, як поведінкова економіка, економіка бідності, ідентифікація нації, займались такі видатні вчені, як Дж. Каттон (1951 р.), К. Макконнел (1980 р.) М. Вебер (початок 1900 рр.), Р. Шеремета (2000–2021 рр.), В. Франкл(1940 р.), А. Шептицький, Ю. Шевельов та ін.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження реальної економічної ситуації в Україні за роки незалежності через статистичні дані соціологічних досліджень в Україні, здійснення висновків та пропозицій щодо подальшого вибору українців, подолання криз, підвищення економічного стану.

Виклад основного матеріалу. В Україні весь цей час існувало інформаційне наповнення через ЗМІ, яке в більшості мало негативне забарвлення стосовно події відокремлення України від Радянського Союзу та Росії територіально, економічно, ментально, ідеологічно. Тому наведемо статистичні дані, що саме набула Україна за роки незалежності, щоб було менше приводу вагатися стосовно певного історичного вибору українців. Основними досягненнями України за роки незалежності з 1991 року по 2021 рік є:

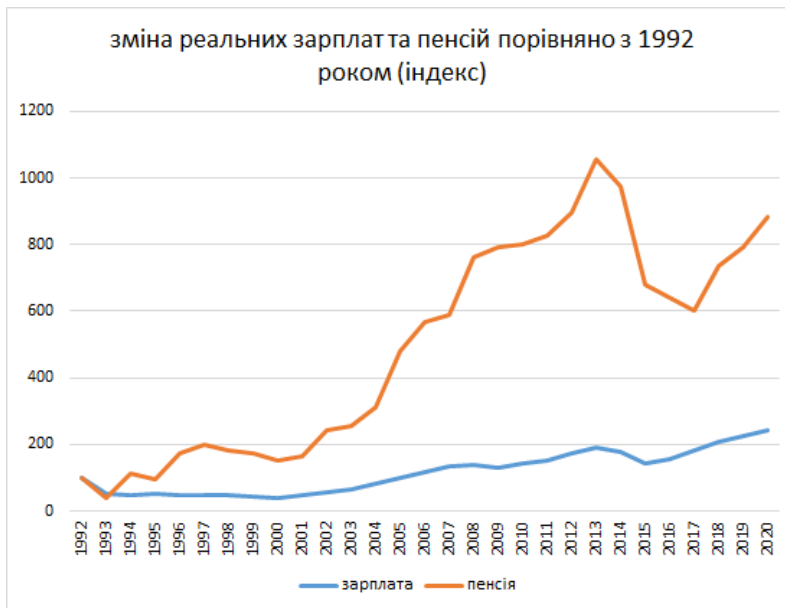
1. Економічна свобода.
2. Приватна власність.
3. Демоніполізація країни.
4. Перехід на ринкову економіку.
5. Реформи освіти.
6. Зріст ВВП.
7. Свобода віросповідання.
8. Свобода друку.
9. Свобода слова.
10. Зміна напрямку на Європейський Союз.

11. Незалежність від РФ.
12. Безвіз.
13. Декомунізація.
14. Інші.

Ці здобутки не є повними, в кожному напрямку є над чим працювати та зростати, але якщо рухатися далі, то стає можливим максимально досягти економічної, політичної свободи в країні. Існує думка, що за роки незалежності нічого не змінилося на краще. Але статистичні дані свідчать про інше.

Можна побачити прогрес або регрес в різних сферах суспільства за роки незалежності, а саме зміну ВВП, зміну заробітних плат та пенсій, динаміку показників рівня корупції. Приведемо деякі дані для більш повного уявлення динаміки змін суспільних та економічних процесів в Україні за період 1991–2021 років. Зміни реальних зарплат та пенсій з 1992 року по 2020 рік. (див. гр. 1) [1]

Графік 1

У даному графіку можна побачити, що найвища пенсія була в 2013 році, але заробітна плата була на низькому рівні. Із 2015 року заробітна плата підвищилась, і тенденція продовжується, що є дуже добрим показником для економічного зростання країни.

Також незалежною аналітичною платформою «Вокс Україна» були досліджені зміни структури економіки за ці роки. У даних наведена частка сільського господарства в Україні, яка на 2019 рік в експорті складала 40% (табл. 1)

Таблиця 1

Урожайність с/г культур (ц з 1 га площі зібраного врожаю)	1990	2020
Зернові та зернобобові культури	35,1	42,5
Цукрові буряки (фабричні)	275,7	416,2
Культури олійні	15,3	20,5
Картопля	116,8	157,2
Культури овочеві	149	207,4

У даній таблиці бачимо зростання виробництва на одну особу сільськогосподарських культур, які мають більший показник, ніж у 1990 році.

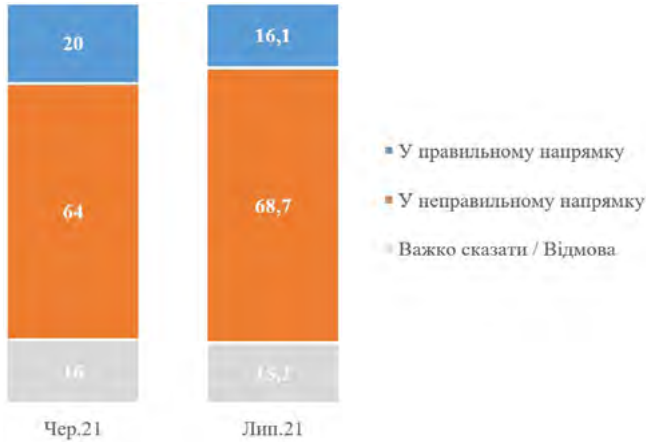
Це лише частка даних, що свідчать про покращення, а не погіршення життя українців після вибору на голосуванні за незалежність України. Українці завжди прагнули незалежності від інших держав, відстоювали свою ідентичність, віросповідання, світогляд. У наступній частині будуть приведені деякі статистичні дані про задоволеність своїм вибором та життям українців.

За дослідженнями Київського Міжнародного Інституту Соціології (КМІС) [1], які проводилися з липня по серпень 2021 року, шляхом опитування методом особистого інтерв'ю під назвою «Суспільно-політичні настрої населення України» виявилися результати опитування, які будуть викладені та проаналізовані нижче.

На питання, чи справи країни йдуть в правильному напрямку, 68,7% вважають, що ні, 16,1% вважають, що в правильному (див. діаг. 1) [2].

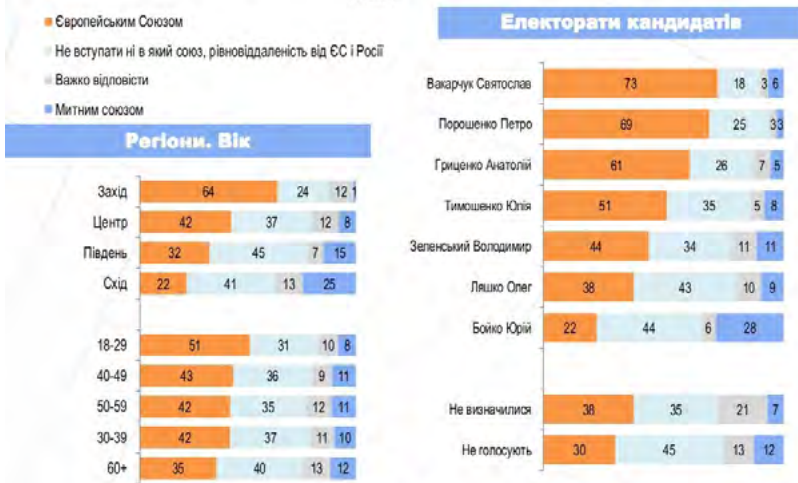
За період 2018 року соціологічною групою «Рейтинг» [3] (див. Табл. 2) було проведено опитування «Суспільно-політичні настрої населення», на питання « Як ви вважаєте в правильному чи неправильному напрямку йдуть справи в Україні». Близько 75% респондентів відповіли, що в неправильному. Відрізняються відповіді електорату кандидатів. Також 59% електорату Порошенка, наприклад, вважають, що справи України рухаються в правильному напрямку. Електорат Зеленського більшість вважає, що в неправильному – 77%. Також більшість електорату Порошенка та Вакарчука найбільше підтримують євроінтеграцію (69% та 73% відповідно), за регіонами – більшість на Заході підтримують євроінтеграцію (64%), за віком більшість молоді підтримує членство в ЄС від 18 до 29 років (51%). Тобто можна зробити висновки, що західні регіони, молоді люди, електорат Порошенка

Діаграма 1

Таблиця 2

Якби Україна могла стати членом тільки одного міжнародного союзу, це слід було б зробити з ЄС, Митним Союзом чи краще не вступати ні в який союз і зберігати рівновіддаленість від ЄС і Росії?

група РЕЙТИНГ | Суспільно-політичні настрої населення | липень 2018

Таблиця 3

Респонденту показувалася картка зі списком проблем	Україна в цілому	Захід	Центр	Південь	Схід	Донбас
Безробіття	20,4	24,4	20,8	26,2	11,4	18,2
Корупція	24,6	23,3	25,2	20,9	29,8	18,2
Війна на Донбасі	27,9	25,1	28,5	28,3	24,7	43,8
Повернення контролю над Кримом	0,5	0,7	0,6	0,4	0,5	0,0
Комунальні тарифи	10,2	9,7	8,5	9,0	15,2	8,0
Запобігти економічній кризі, розвиток економіки	3,1	2,6	3,1	0,8	4,8	4,4
Поліпшення системи освіти	0,8	0,0	0,8	1,6	1,8	0,0
Боротьба з розповсюдженням коронавірусу	0,3	0,7	0,1	0,0	0,3	0,0
Покращення системи охорони здоров'я	2,1	2,4	1,8	2,0	2,3	1,5
Децентралізація, розширення повноважень місцевих органів влади	0,1	0,4	0,0	0,0	0,3	0,0
Скасування запуску ринку землі	1,5	1,3	1,6	2,0	1,3	1,5
Зниження рівня злочинності	0,1	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0
Розширення сфери застосування української мови	0,3	0,6	0,4	0,0	0,0	0,0
Підвищення статусу російської мови	0,3	0,0	0,0	0,8	0,8	1,5
Підвищення соціальних виплат – пенсій, допомог тощо.	5,6	6,6	6,5	4,9	4,5	0,7
Поліпшення інфраструктури нашої країни, такої як дороги тощо	0,6	0,7	0,7	0,8	0,0	1,5
Інше	0,8	0,9	0,6	0,8	1,5	0,0
ВАЖКО СКАЗАТИ (НЕ ЗАЧИТУВАТИ)	0,6	0,2	0,6	0,8	1,0	0,7
ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ (НЕ ЗАЧИТУВАТИ)	0,1	0,2	0,0	0,4	0,0	0,0

та Вакарчука підтримують членство в ЄС найбільше, згідно саме із цими дослідженнями в 2018 році. Причиною такого настрою, на мою думку, є люди, які живуть у західних регіонах, та молодь, що мають більш ширший погляд на країни Європи, рівень життя, менталітет європейців, чинники, які сприяють економічній стабільності та соціальної справедливості. Цей погляд базується на особистому досвіді – можливості виїжджати за кордон фізично та територіально, що більшою мірою мають молодь та люди, що живуть на заході України, аніж люди, що живуть на сході України або люди старшого віку. Також матеріальне становище людей може не дозволяти впевнитися на власному досвіді в перевагах співіснування з ЄС. Також люди зі сходу України мають досвід отримання роботи в Росії, мають родинні зв'язки з жителями Росії, територіально та ментально ближче до Росії. Суттєву роль відіграє вплив ЗМІ на мислення та світогляд суспільства. Через пропаганду телебачення та Інтернет-ресурсів можна доносити недостовірну інформацію як стосовно України, так і стосовно ЄС. Це треба взяти до уваги, щоб достовірна інформація потрапляла до населення.

Інше питання при цьому опитуванні було таке : «На вашу думку, які найголовніші проблеми в Україні існують?». Були отримані такі результати: (див. табл. 1) [2]

1. Війна на Донбасі – проблема № 1 в країні, вважають 27,9% українців, та в топі 3-х найголовніших проблем України, вважають 63,9% українців.

2. Корупція – проблема № 1 в Україні, на думку 23,4% українців.

3. Безробіття – 44%.

4. Комунальні тарифи – 41,9%.

Прослідковується різниця в мисленні та думках навіть у різних регіонах. Наприклад, війна на Донбасі вважається найбільшою проблемою саме людьми, які живуть на цій території. Розширення сфери застосування української мови – невеликий відсоток, всього 0,3 відсотка на всю Україну з опитуваних респондентів, і бентежить це респондентів, які проживають на заході та в центральній частині України.

Тобто можна припустити, що на бачення світу та проблем впливає місце проживання та актуальні проблеми в певній місцевості, ментальність та світогляд людини формуються середовищем та оточенням.

Висновки. Згідно за наведеними вище даними, в Україні є потенціал розвиватися, однак дуже важливо приймати правильні рішення у виборі напрямку руху України. Українці мають продовжувати боротьбу за свою самоідентифікацію, не втрачати її, відстоювати свої цінності і свободу вибору. Мають також навчитися критично мислити, аналізувати інформацію, перевіряти інформацію, що надходить із ЗМІ без будь-яких фактів. Треба вивчати історію України, мову, культуру для збереження ідентифікації нації. Для розвитку та формування суспільної думки та запобігання невірному трактування історичних

подій, вирішення суперечливих питань у становленні та зберіганні ідентифікації українців можна використати такі методи: комунікативні, інформаційні, соціально-психологічні (робота з неформальними лідерами), організаційні.

Список використаної літератури

1. Незалежна аналітична платформа VoxCheck – економіка, держуправління, суспільні процеси та реформи. Кирило Перевошиков, Валерія Степанюк. Позитивні зміни за 30 років незалежності України. URL: <https://voxukraine.org/>.

2. Київський міжнародний інститут соціології. Прес релізи та звіти. Суспільно-політичні настрої населення України: результати опитування, проведеного 24 липня – 1 серпня 2021 року методом особистих інтерв'ю. URL: <https://www.kiis.com.ua>.

3. Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва. Опитування. 19.08.2021. 30 років незалежності: які здобутки і проблеми зростання бачать українці й на що сподіваються у майбутньому. URL: <https://dif.org.ua/article/>.

4. Соціологічна група Рейтінг. Дослідження. Суспільно-політичні настрої населення: липень 2018. Дата публікації 12.07.2018. URL: <http://ratinggroup.ua/research/ukraine>.

Bozhieva S. M. The choice of Ukrainians and the impact on living standards

The article indicates how in modern Ukraine it is possible to investigate the patterns of sustainable development of society that hinders stability, what criteria for assessing the quality of life exist in the world, whether it is possible to apply these criteria to Ukrainian society, how mentality and lifestyle affect quality of life. In the context of Ukraine's European integration, the question of the importance of the nation's mentality becomes important, knowledge and perception of the norms of Western society, desire and ability to adapt and accept the conditions of accession to the European Union. Understanding the consequences of a number of decisions made by society, including the conscious choice of Ukrainians of the principles of life in society ensures the sustainable development of Ukraine.

Aspects such as the important perception of the world by society, how society responds to changes in the political, cultural and economic spheres are emphasized. Sociological polls are presented on the mood of people's choice of direction – to choose membership in the EU, the Customs Union or not to choose any of these. From 2014 to the present day, the trend of choosing EU membership has grown, the majority of Ukrainians who support this direction - from the Western region of Ukraine, a little less from the central part of Ukraine, the least - from the Eastern part of Ukraine. This trend can be explained in part by the geographical location of the units and the influence of neighboring countries, their mentality, worldview, experience, religious aspects, culture, economic behavior, decision-making, natural resources, historical events, science, freedoms, democratic or autocratic rule styles. state and many other factors. This article presents the political mood of the population in a certain period of historical events in the country since independence, some statistics of choice, economic indicators from 1991 to 2021, the size of pensions and wages, where we see that wages have risen, are also given for example, data on agricultural production - has a higher rate than since the beginning of independence. That is, there are growing trends since independence, Ukraine has

competitive products, competitive professionals and the desire to be a country of the European Union with democratic values, social and economic freedom, the mood of the population is to maintain friendly and partnership relations with EU countries and become a full member of the European Union. In part, these trends are presented in the article.

Key words: *sustainable development, EU, society, mentality, quality of life, behavioral economics.*